

Виходячи з вищевикладеного слід зазначити, що значний вплив на інвестиційну діяльність мають позабюджетні фонди, через які держава формує додаткові джерела фінансування: Державний Інноваційний фонд, Фонд сприяння зайнятості та Пенсійного фонду.

Список використаних джерел

1. Плахій М.О. Вплив інвестиційної політики на економічний розвиток регіонів / М.О. Плахій // Фінанси України. – 2004. – № 8. – С. 64-67.
2. Козлова А.І. Проблеми формування інвестиційного ресурсу / А.І. Козлова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2003. – № 5 (24). – С. 3-7.
3. Ревуцька Н.П. Сучасні інструменти залучення іноземного капіталу / Н.П. Ревуцька // Цінні папери України. – 2004. – №9. – С. 54-56.
4. Симоненко Л.І. Інвестиційний процес в Україні в умовах перехідної економіки / Л.І. Симоненко // Фінанси України – 2000. – №5. – С. 112-115.

Навроцький Степан

*д.е.н., професор, головний науковий співробітник
відділу фінансово-кредитної та податкової політики*

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

м. Київ, Україна

Дранус Валентин

асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

Мельничук Любов

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв, Україна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСНОВ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ АГРОСТРАХУВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ НОВИХ СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ

Застосування діалектичного методу пізнання дало змогу поєднати в дослідженні епістемологічний та інформативно-онто-

логічний підходи, зважаючи на те, що розвиток агрострахування одночасно віддзеркалює і окремі періоди розвитку суспільно-економічного життя селянства, і окремі періоди розвитку наукової думки. Дослідження процесу становлення теорії страхування, у т.ч. напрацювань учених А. Манеса і К.Г. Воблого (кінець ХІХ – початок ХХ ст.), дало змогу уточнити період виокремлення її в самостійний напрям фінансової науки, котрий має своїм предметом специфічну сферу перерозподільних відносин між суб'єктами формування та використання грошових фондів, призначених для страхового захисту майнових інтересів членів суспільства. Висловлена вперше академіком К.Г. Воблим на початку минулого століття думка стосовно страхових відносин як таких, що виникають на розподільній стадії відтворювального процесу, відповідає більшості сучасних наукових уявлень щодо фінансової природи агрострахування, яке пов'язане з рухом частини вартості валового внутрішнього продукту в її грошовій формі.

Доведено, що страхування виступає специфічною фінансовою категорією. З цією метою уточнено суспільне призначення і функції агрострахування, розкрито його роль, внутрішні ознаки та риси, котрі дозволяють виокремити страхові відносини із усієї сукупності фінансових відносин, виявити їхню глибинну внутрішню природу та специфіку. Виходячи з того, що функції страхування є об'єктивним вираженням його сутності в дії незалежно від волі й свідомості людей, виокремлено чотири таких функції: захисна, розподільча, капіталоутворювальна та забезпечення продовольчої безпеки. Специфічне суспільне призначення агрострахування та його соціально-економічна роль знаходять свій прояв не в існуванні кожної функції окремо, а лише в їхній єдності. Об'єктивний характер страхових відносин обумовлюється потребою сільськогосподарських товаровиробників у страховому захисті від ризиків (реалізується захисна функція). Страхування є унікальним методом утворення грошових фондів для забезпечення такого захисту на основі перерозподілу ресурсів між учасниками створення зазначених фондів у просторі та у часі (реалізується розподільна функція). Ці грошові фонди, оскільки вони потребують відповідного управління, виступають у рин-

ковій економіці як капітал (реалізується капіталоутворювальна функція). Страховий захист у сільському господарстві, забезпечує підтримку сільського господарства, дозволяє уникнути його ізоляції на рівні самодостатнього виробництва, та інтегровано влитися в світову торгівельну систему, збільшивши потоки продовольства з регіонів надлишків до регіонів нестач, гарантуючи наявність та доступність продовольства (реалізується функція забезпечення продовольчої безпеки). Таким чином, об'єктивно проявляються як єдине ціле усі чотири функції агрострахування у відповідності із дією законів діалектики. Кожна з функцій є носієм відносно різних сторін страхових відносин, які протистоять одне одному, а разом являють собою єдність і боротьбу протилежностей, що й обумовлює розвиток агрострахування.

Розкриття суспільного призначення агрострахування, його внутрішніх якостей та рис, функцій та ролі дало змогу сформулювати таке визначення цієї специфічної фінансової категорії: «Агрострахування – це сфера фінансових відносин, що виникають між учасниками формування, розподілу та використання цільових грошових фондів, призначених для забезпечення страхового захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників в просторі та часі».

Дослідження категорії агрострахування дало можливість розкрити соціально-економічні передумови формування в Україні ринку страхових послуг.

Дефініції «страховий продукт» та «страхова послуга» широко застосовуються у практиці страхування, проте не мають однозначного їх визначення. Наукова фінансова література містить низку різних підходів (концепцій) щодо визначення цього терміну. Більшість цих концепцій намагаються встановити, як співвідносяться поняття «страховий продукт» та «страхова послуга». Деякі вчені та практики страхування ототожнюють страховий продукт зі страховою послугою. Інші визначають страховий продукт як набір основних та допоміжних послуг, що надаються страхувальнику при укладенні договору страхування. Є, зокрема, ще й підхід, згідно з яким страховий продукт конкретизується у страховій послугі в разі, якщо настає страховий випадок.

Переважно українські, російські і польські економісти виділяють дві основні особливості страхових продуктів, а саме:

1) нематеріальність (відсутність натурально-речового вмісту), похідними від якої є:

- неоднаковість (індивідуальний характер одного і того ж продукту стосовно різних об'єктів);

- неподільність на частини з метою передачі на споживання іншим;

- неможливість зберігання (нагромадження, складування);

- відсутність переходу прав власності;

- складність оцінки якісних показників.

2) неналежність страхових продуктів до послуг першої необхідності, наприклад, медичних чи транспортних, унаслідок чого їх реалізація ускладнена.

Узагальнюючи, наведені підходи, можна виділити наступні особливості страхової послуги:

1) нематеріальність послуги у більшості випадків;

2) змінність послуги з часом;

3) неможливість заощадження послуги;

4) матеріалізація послуги за певних обставин;

5) неможливість передачі послуги як власності;

6) неможливість відокремлення послуги від її постачальника.

Встановлено, що у реальному страхуванні під страховою послугою, яку страховик надає страхувальнику, розуміють гарантії щодо отримання страхового відшкодування. А страховий продукт – це певний обмежений та затверджений обсяг інформації щодо обсягу та умов надання страхової послуги. Ця інформація, як правило, представлена комплексом документів, частина яких є обов'язковими згідно з законодавством, а інша – розробляється страховиком на власний розсуд, аби забезпечити надання страхової послуги.

Страховий продукт це набір документів, до якого, зокрема, належать:

- Концепція страхового продукту, що є його стислим, але вичерпним описом. Концепція містить інформацію про обсяг та умови надання страхової послуги (зокрема, перелік та визначен-

ня ризиків, терміни страхування, визначення страхової вартості, страхового покриття, страхової суми, страхового тарифу та страхової премії, умов врегулювання збитків та здійснення страхової виплати).

- Методика розрахунку тарифів.
- Форми документів, що супроводжують процес страхування на різних етапах (форма договору страхування, форма заяви на страхування, акт огляду посівів, та ін.).
- Методичні рекомендації з питань андерайтингу, проведення огляду посівів, врегулювання збитку).
- Подання на перестраховання.
- Інші документи за потребою (буклети інформаційно-рекламного характеру, зокрема словники термінів, внутрішні документи компанії, такі, як рекомендації та інструкції для персоналу щодо роботи з цим конкретним продуктом).

З'ясовано, що страхові продукти в агрострахуванні є досить складними. Специфіка та складність цих продуктів зумовлені тим, що аграрне страхування, порівняно з іншими видами страхування, потребує окремого, комплексного підходу через системний характер ризиків, наявність в ньому класичних проблем та особливий статус галузі сільськогосподарського виробництва в економіці – статус галузі, що потребує системної державної підтримки.

Аналіз міжнародного досвіду (країн, де аграрне страхування набуло широкого розповсюдження, а не має фрагментарний характер) свідчить про те, що процес створення страхового продукту в агрострахуванні не може бути прерогативою лише страхових компаній. Цей процес має бути системним і передбачати участь усіх основних зацікавлених сторін – сільськогосподарських виробників, страхових компаній та державного сектору (коли йдеться про субсидовані страхові продукти).

Визначено, що в основі упорядкування страхових послуг, які характеризуються розмаїттям, має лежати чітка та обґрунтована класифікація. Всі страхові продукти можна поділити на дві великі категорії – індивідуальні (або традиційні) та індексні.

Індивідуальні страхові продукти:

- індивідуальні продукти страхування врожайності;
- індивідуальні продукти страхування доходу.

Індексні страхові продукти:

- страхування за індексом врожайності;
- страхування за індексом доходу;
- страхування з використанням «проксі»-індексів.

Розглянувши всі запропоновані підходи, можна зробити висновок, що у більшості випадків саме комплекс зобов'язань страховика, передумови та обставини виконання цих зобов'язань формують поняття страхового продукту. І лише у разі настання страхового випадку страховий продукт перетворюється в страхову послугу, тобто конкретизується в ній. Момент виникнення страхового продукту співпадає з моментом першого страхового внеску страхувальником або з моментом підписання договору страхування, тоді як страхова послуга виникає та реалізується тільки у разі настання страхового випадку. Якщо ж страховий випадок не відбувся – страхова послуга не зможе реалізуватися. А без реалізації страхових послуг неможливе саме страхування. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що поняття «страховий продукт» є значно ширшим, ніж поняття «страхова послуга».

Дослідження дало змогу розробити пропозиції щодо переходу на європейську систему класифікації страхових послуг, виокремлюючи конкретні класи страхування (18 – у секторі загального страхування). Ліцензування здійснювати виключно за переліком цих класів, не беручи до уваги форму проведення страхування. Відповідним чином формувати спеціалізовану звітність страховиків. Що, дозволить забезпечити якісно нову макроекономічну статистику вітчизняного ринку страхових послуг. Для досягнення інформаційної прозорості та співставності ринку дисертант вважає за необхідне не тільки запровадити ліцензування страхової діяльності за тими ж класами страхування, котрі підлягають ліцензуванню в країнах Євросоюзу, але й застосовувати при цьому стандартизовані правила страхування, опрацьовані та затверджені органом державного нагляду.